

Zorgzaamheid vs zeggenschap Bij het thema van de Synodedag

Zijn, weten en doen passen in elkaar:
wie we geloven te zijn in het stelsel van de dingen
beïnvloedt wat we denken over anderen
en hoe we ons tegenover hen gedragen.
Als we, in *al* onze relaties, inclusief die met de natuur,
geloven dat we subjecten zijn die in relatie staan met andere subjecten,
dan zouden we ze ook zo kunnen behandelen.
*Sallie McFague **

'We willen niet gewoon ons deel van de taart, we willen een heel andere taart bakken met een ander recept.' Deze beeldspraak wil uitleggen hoe ver feministisch denken gaat (of zou moeten gaan). Er wordt mee bedoeld dat het niet het einddoel is van feministisch denken om vrouwen en mannen evenveel macht te laten hebben binnen de wereld zoals die nu is ingericht, maar om ook die inrichting te veranderen. De inrichting van onze wereld is mede het gevolg van culturele denkbeelden over wat 'normaal' is, hoe het hoort. Die denkbeelden komen voort uit een wereldbeeld en een mensbeeld dat in de loop der eeuwen is gevormd. Omdat in die eeuwen bijna alleen mannen in de positie waren om wereldbeelden en mensbeelden te formuleren, zijn de ervaringen van vrouwen er niet of nauwelijks in terechtgekomen. Die beelden zijn, met andere woorden, van mannelijke receptuur.

De feministische *theologie* voegt daaraan toe dat ook godsbeelden gevormd zijn door meestal mannelijke ervaringen. Vanuit de ervaringen van vrouwen ontstaan andere, nieuwe gods-, mens- en wereldbeelden. Bij die andere beelden past ook een andere inrichting van de wereld: een andere taart, met een ander recept.

Wat heeft dit nu te maken met het thema 'ecologische theologie' van de komende Synodedag? De belangstelling voor de natuur en het milieu is in Nederland aanzienlijk toegenomen sinds het verschijnen van de film *An Inconvenient Truth* en sinds de klimaatop in Kopenhagen vorig jaar. Het is verheugend dat veel kerken hiervoor aandacht hebben. Op sommige plaatsen is die aandacht er sinds het 'conciliair proces voor gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping' (1983), op andere plaatsen is er hernieuwde interesse. We zien zowel allerlei praktische initiatieven als pogingen tot theologische onderbouwing van een zorgzame relatie van mensen met de aarde. Dit laatste is minder eenvoudig dan het lijkt.

In de christelijke (scheppings)theologie neemt de opdracht van God aan mensen om de aarde te onderwerpen (Genesis 1, 28) een belangrijke plaats in. God staat boven en buiten de schepping en geeft de mens macht over de schepping. Dat levert een beeld op van een verhouding tussen mensen en aarde, waarin zorgzaamheid en verbondenheid zeker niet vanzelfsprekend een plaats hebben. 'Het onderwerpen van de aarde' wordt vaak uitgelegd als een vorm van rentmeesterschap maar ook dan blijft het gaan om een verhouding van zeggenschap van de mens over de aarde. In het dagblad *Trouw* (28 april 2010) zegt Abeltje Hoogenkamp: 'Theologische noties als "rentmeesterschap" en "de mens als kroon op de schepping" helpen niet. Die theologie werkt een gevoel van onaantastbaarheid in de hand. De aarde is aan ons toevertrouwd, wij hebben een mandaat. Dat wil zeggen: we hebben niet alleen de

macht, we hebben hem ook nog eens gekregen van een nog hogere instantie. Zo'n soort theologie legitimeert de mens, meer in het bijzonder de mens die het voor het zeggen heeft: de landeigenaar, de bestuurder, de rijke. En dan past altijd argwaan.' Traditionele theologie 'helpt niet' als het erom gaat mensen te leren leven in verbinding met de aarde.

Degenen die voorstellen doen voor ecologische theologie, stellen dat de traditionele theologie op dit punt zelfs tegenwerkt. Ze zijn ervan overtuigd dat er ook met het oog op het behoud van de aarde 'een andere taart gebakken moet worden'. Daarom reikt ecologische theologie voorstellen aan voor gods-, mens- en wereldbeelden die wel helpen om een levenshouding in verbondenheid met de aarde vanzelfsprekend te laten zijn.

Vanuit de zorg om de aarde en de actualiteit van de milieuproblematiek zal de Synodedag in het teken staan van nieuwe manieren om naar de aarde en onze verhouding ermee te kijken. We besteden in het bijzonder aandacht aan de ecologische theologie van Sallie McFague. Zij wil het christelijke basismodel van liefde voor de naaste, leven in een relatie van subject tot subject, uitbreiden naar de hele natuur. Daarvoor is een andere houding noodzakelijk: gevoeligheid voor de natuur, een ander oog van kijken, waarnemen en zien.

* Sallie McFague, *Super, Natural Christians. How we should love nature*, Fortress Press, Minneapolis, 1997, blz.2.